

ФІЛОСОФІЯ ТА ЗАГАЛЬНА ТЕОРІЯ ПОЛІТИКИ

Бабкіна Ольга Володимирівна,
доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри політичних наук
НПУ імені М.П.Драгоманова

УДК 32.01

НОВА ФІЛОСОФІЯ ПОЛІТИКИ В МНОЖИННОСТІ СУЧАСНОГО СВІТУ

У статті здійснено аналіз еволюції розуміння феномену політики. Особливу увагу приділено новій філософії політики, що передбачає узгодження різносторонніх інтересів та забезпечення суспільної цілісності. В рамках такого підходу сутнісною основою політичного процесу є не лише боротьба за владу, але гуманістичний, ціннісно-моральний зміст суспільно-політичних відносин.

Ключові слова: політика, філософія політики, політичний інтерес, людиноцентрична політика, духовність, мораль, політичний розвиток.

В статье осуществлен анализ эволюции понимания феномена политики. Особое внимание уделено новой философии политики, предусматривающей согласование разносторонних интересов и обеспечения общественной целостности. В рамках такого подхода сущностной основой политического процесса является не только борьба за власть, но гуманистическое, ценностно-нравственное содержание общественно-политических отношений.

Ключевые слова: политика, философия политики, политический интерес, гуманистическая политика, духовность, мораль, политическое развитие.

In this article the evolution of understanding the phenomenon of policy analyzed. Particular attention is paid to the new philosophy of politics, which provides for the coordination of diverse interests and public integrity. Within this approach, essentially the basis of the political process is not only a struggle for power, but humanistic, value-moral content of socio-political relations.

Keywords: politics, philosophy, politics, political interest, man-centered politics, spirituality, morality, political development.

Сучасний суспільний розвиток вимагає розробки нових підходів до розуміння і усвідомлення сутності і змісту такої складної категорії як політика. Адже сучасна політика передбачає цивілізовані демократичні форми управління і регулювання діяльності людей, які використовуючи владні функції, в межах закону, відстоюють свої інтереси і сприяють гармонізації інтересів суспільства і держави. Політика при цьому розуміється як інструмент гуманізації суспільства, забезпечення його стабільності, громадянського миру, демократизації держави, верховенства права. Такий підхід вже передбачає потребу духовного виміру політичної та державної діяльності, моральної експертизи політичних програм. Зазначимо, що ці питання знаходяться в полі зору відомих українських філософів та політологів – В. Андрущенко [2], Є. Бистрицького [3], В. Горбатенка [5], В.Корнієнка [8], М. Михальченка [6], В. Пазенка [11], М. Поповича [12] та ін. Цій проблемі присвячена змістовна праця авторського колективу «Етика і політика: проблеми взаємозв'язку» (Інститут Філософії ім. Г.С.Сковороди НАНУ), в якій, визначаючи моральну неоднозначність політики як специфічного способу людського життя, автори простежують можливості посилення впливу морально-етичних принципів на політичну реальність [7]. Політична духовність, таким чином, спрямована на духовне, морально-психологічне єднання суспільства.

Не можна не зважати на те, що змістом політичного життя дійсно є невпинна боротьба соціальних сил і груп за право і можливість здійснювати свої обмежені групові інтереси, видаючи їх за інтереси всього суспільства. Однак самі тільки боротьба і перемога не можуть,

та й не повинні бути єдиною метою суб'єктів політики, не вичерпують зміст політичного. Політичні змагання є ще й засобом організації, підтримання певного порядку у суспільстві, узгодження інтересів окремих спільнот, знаряддям можливого в даних історичних умовах вирішення суспільних суперечностей. Тому в політичній боротьбі за різних часів перемагав той, хто не тільки підмінював загальний інтерес своїм приватним, а й насправді відстоював спільний інтерес.

У сучасній західній політичній науці, зокрема в рамках філософії політики розгорнулася інтенсивна полеміка з проблем нормативних основ демократії та соціально-правової держави, чому в значній мірі сприяли суспільно-політичні перетворення в країнах Центрально-Східної Європи. Актуальною нині є парадигмальна модернізація, розробка і поширення неконфронтаційної концепції політики як соціального явища, подолання пануючого ставлення до неї як до боротьби, чи змагань за пріоритети. До змісту нової концепції політики, яка поширюється у сучасному світі, входять зокрема такі ідеї: стабільність суспільства можлива тільки як співіснування різних за інтересами соціальних груп; політика – це не сама тільки наука перемагати, а ще й мистецтво жити разом; справжнім, не ілюзорним успіхом і перемогою тут є перемога усіх; звернення до насильства є проявом внутрішньої слабкості; справжні громадянські чесноти полягають не у політичній зятятості, а у шануванні та захисті громадянського суспільства.

Вивчаючи політику, важливо розуміти її як таку сферу людського життя, в якій проявляються відмінності інтересів соціальних груп, класів, націй тощо, де ці інтереси не лише стикаються і протиставляються, але й погоджуються. Політика як сфера суспільної діяльності формується саме внаслідок необхідності узгоджувати, підпорядковувати приватні, групові інтереси більш загальному інтересу – спільному – зокрема збереженню єдності і спільності розшарованому суспільству. Попри все розмаїття індивідуальних і групових інтересів, у суспільстві завжди існують чесноти, в яких зацікавлені всі – дотримання певного порядку і безпеки, виконання встановлених правил взаємодії і життя, прийнятне і можливе за даних умов розв'язання соціальних суперечностей. Зasadнича для нової філософії політики ідея множинності сучасного світу, напрямків і способів політичної діяльності в наш час найперше передбачає також збереження цілісності суспільства, тобто здійснення всього того, з чого складається нормальне людське життя.

Сучасна філософія політики наголошує на розумінні політики як не тільки діяльності і організації публічної влади, але й широкого соціального процесу, відносин між соціальними суб'єктами, що репрезентують власні докорінні інтереси. Тому політика включає як інституалізовані (владні), так і неінституалізовані дії суб'єктів політики. Зведення політики головним чином до владних впливів веде до недооцінки розвитку морально-політичного потенціалу суспільства, від якого значною мірою залежить характер влади, політичних режимів, консенсус, громадянський мир та міжетнічна злагода. Центральною ланкою парадигми побудови майбутньої цивілізації відтак є людина, рівною мірою наділена свободою і відповідальністю. Означений гуманістичний вимір політичних процесів спрямований на розвиток інтелектуалізації суспільства, як головного напрямку розвою нації, гарантування державної незалежності та недоторканості кордонів суверенної України.

Набуває поширення ідея методологічного плюралізму, згідно з якою феномен політики є багатогранним та потребує водночас поліінструментального й цілісного підходів до його осмислення.

Не складно помітити, що окреслені вище новітні тенденції розвитку філософії політики розгортаються на противагу домінуючому сьогодні розумінню політики як сукупності настанов та цілей, що визначаються корінними інтересами правлячих еліт, інших соціальних груп, партій, держав, якими вони керуються у внутрішніх і міжнародних справах, а також їх практичної діяльності по здійсненню напрацьованого курсу й досягненню намічених цілей. Головним у політиці, за такого підходу, вважається організація державної влади, а політичними відносинами називають відносини з приводу влади.

Політику тлумачать і як служіння суспільним інтересам, і як прагнення здобути владу та державні важелі впливу, бажання організувати й розпоряджатися ними на власний розсуд, задовольнити чиєсь окремі корпоративні інтереси, і як рух за незалежність, демократію та прогрес, спосіб розв'язання суспільних проблем, як напрям дій та практичну програму, і як латентні закулісні маневри, тощо. До названих головних ознак політики варто додати, що політика – це також громадські справи на відмінну від приватного життя, громадсько-політична активність, партійність як тенденційність та упередженість, це і несилове вирішення проблем та конфліктів шляхом переговорів, в рамках закону, і певний курс, напрям діяльності, і схильність до заплутаних, багатоходових комбінацій у взаємодії, до інтриг, і багато іншого. У сучасному світі політика виступає ще й альтернативою неправовому примушенню, силовому протистоянню, збройному конфлікту, війні.

У цьому контексті слід особливо наголосити на актуальності дослідження політичної духовності, адже яскрава політична палітра сучасного суспільства, в тому числі і українського, демонструє різноманітні погляди на призначення і зміст політики та політичної діяльності, саме в етичному аспекті. Усвідомлення людиною, соціальними групами своїх політичних інтересів неодмінно передбачає певних духовний вибір, співвідношення цілей і засобів їх досягнення.

Численні підходи до визначення сутності політики попри їхню несхожість і різноманіття, мають дещо спільне – усі вони в тій або іншій мірі обертаються довкола суперечності: чи є політика свідомою, вільною, вольовою активністю індивідів, прагненням домогтися чиєїсь окремої користі, чи все ж таки в політиці здійснюється об'єктивна необхідність? Що в ній має переважати – ворожнеча розшарованих верств, чи інтегрована єдність, цілісне співіснування? Амбівалентність ества політики як суспільного явища виявляє себе зокрема у таких протиріччях: сфера наукового знання – інтуїтивне мистецтво; досягнення власного успіху, прагматична корисливість – альтруїстичне служіння спільній справі; суб'єктивно-свавільне, свідоме – об'єктивно-закономірне, наперед задане; патетика, піднесеність, сакральне ставлення до своєї справи – готовність використовувати будь-які засоби, вдаватися до усяких дій для досягнення своєї цілі. Антиномія «холізм – корпоративізм», будучи сутнісною основою політики, є водночас й наріжним протиріччям феномену легітимації.

Протистояння групово-корпоративного та загальнолюдського у політичному житті суспільства відображається й у протилежності підходів до з'ясування сутності політики як такої. Визнання того, що у політиці точиться невпинна боротьба різних соціальних груп, верств тощо, висловлювали вже Платон і Арістотель в умовах, коли переважали уявлення про політику як про царину здійснення загальних, спільних для всіх справ, а саме поняття «політика» означало мистецтво здійснювати спільні справи, співіснувати громадою, управляти державою.

Про визнання насильницького, корпоративного начал у політичних феноменах свідчать думки Макіавеллі про протиборство в державі аристократії та народу, визначення Віко боротьби патриціїв та плебеїв як рушійної сили суспільного розвитку, спроби визначити сутність політики, виходячи з поняття «класовий інтерес», здійсненні Гізо, Мін'є, Т'єрі. Історія людства, вважали вчені, є невпинною боротьбою класів між собою і саме ця боротьба постає джерелом суспільного розвитку, а усе її розмаїття й складність суспільного життя зводиться до соціального та політичного панування одних верств над іншими.

Держава як основний суб'єкт реалізації політики є вираженням всезагальних інтересів та волі, вважав Гегель. Політика узгоджує багатоманітні індивідуальні, приватні інтереси, що існують у суспільстві, забезпечує їхню єдність, а у державі, на думку мислителя, ці інтереси набувають форми загальних. У Маркса також зустрічаємо визначення політики не лише як боротьби класів, розуміння держави не тільки як організованого насильства одного класу для придушення інших, а й міркування про те, що держава здійснює виконання спільних справ, які випливають з природи будь-якого суспільства, таких, приміром, як будівництво шляхів сполучень, захист кордонів, забезпечення громадського порядку тощо.

Усе ж, починаючи з XIX ст., в Європі поширюється конфронтаційне розуміння політики як руху суспільних класів, верств, які прагнуть здійснювати свої окремі інтереси у загальній формі, тобто в такий спосіб, коли б їх виконання було обов'язковим для всіх. Замість попередніх пошуків ідеальних форм державного правління та устрою утверджується традиція сприйняття держави як апарату насильства і примушення, зняття панування одних над іншими. І пізніше, у XX ст. значного поширення набула думка про те, що політика, держава і уряд складають механізм, за допомогою якого вільні громадяни прагнуть задовольнити власні цілі й інтереси, що політика може бути визначена як мистецтво й практика забезпечення групових цілей, яке досягається шляхом подолання опору інших груп.

Серед нині діючих політиків нерідко можна зустріти відвертих прихильників Н.Макіавеллі. Водночас для демократично мислячого і діючого політика принциповим є визнання морального фактору, гуманістична орієнтованість його політичної діяльності, врахування моральних наслідків політичних рішень. Істотною рисою політичної духовності сучасного політичного діяча є відмова від монологічного стилю спілкування на користь діалогічного та полілогічного (політичний та моральний плюралізм), від претензій на монопольне володіння істиною, встановлення і збереження суспільного миру і злагоди.

В сучасних умовах існує необхідність в утвердженні людиноцентричної, гуманістичної моралі і духовності, відповідальної політики, що стає загальнолюдською потребою сучасної цивілізації. Сповнений суперечностей світ, актуалізує питання морального регулювання політичної поведінки. Нормативна модель сучасного політика наділяє його не тільки універсальними критеріями раціональності (когерентності, послідовності, здатності ухвалювати рішення, що не суперечать одні одним, компетентності тощо), але і моральними якостями (толерантності, відповідальності, чесності, совісті тощо). Важливо ухвалювати такі управлінські рішення, які б розв'язували соціальні конфлікти, не принижували національної гідності народу, були не тільки формально закріпленими, а й фактично виконувалися.

З'ясовуючи глибинний смисл легітимації влади, потребу в ній, політику варто розуміти як таку царину людського життя, в якій проявляються відмінні інтереси окремих соціальних груп, верст, націй, де ці інтереси стикаються, протиставляються, підпорядковуються, відповідно до певного принципу, фундаментальної легітимізуючої ідеї. Політика – це не тільки боротьба ідей, у першу чергу вона є змаганням, протиборством соціальних інтересів, не відсторонених, абстрактних ідеалів, а цілком реальних, земних потреб і прагнень конкретних людей та їх груп. Інтереси і їх задоволення є однією з атрибутивних ознак політичного життя. Заради них люди працюють і воюють, будують і руйнують, вчиняють революції та державні перевороти, ухвалюють закони і встановлюють державні порядки. Існування людини без потреб, зазначав Л.Феєрбах, є марне існування. Те, що взагалі позбавлене потреб, не має потреби в існуванні.

Отже, багато століть у політиці та політичній думці точиться дискусія про можливість поєднати політичні і моральні норми для регулювання політичної діяльності й сформульовано різні підходи: від визнання внутрішньо властивої аморальності політики (наприклад, у теорії і практиці макіавеллізму) до твердження про визначальність морального аспекту (наприклад, в теоріях Просвітництва та кантіанстві).

Політика спрямована на захист групових інтересів та отримує своє втілення в інституційній формі (держава, громадські організації). В той же час духовність проявляється буквально у всіх формах людської активності, і у чистій формі не існує. Якщо у політиці на перший план виходять групові відносини, особливо між великими групами (державами, класами, націями), то духовність і мораль мають характер універсальних регламентаторів і зачіпають не лише міжгрупові відносини, але й індивідуальні.

Політика як царина суспільного буття – це перш за все корислива упередженість, групова корпоративність, змагання за пріоритети, за переважне задоволення і реалізацію окремих інтересів. Проте глибинним смислом групових, корпоративних інтересів є здійснення інтересу загального – забезпечення суспільної цілісності й функціональної

єдності людства й окремих спільнот, що досягається зокрема засобами політики. До такого всезагального інтересу можна віднести збереження міжнародного миру, максимальний випуск продукції на душу населення поряд з повною зайнятістю й рівновагою грошової системи, це поліпшення розподілу суспільного продукту між соціальними групами, окремими країнами, це емансипація груп, які досі не користуються рівноправ'ям, розширення індивідуальної свободи.

Всезагальний інтерес є спільним для всіх, вищим і більш значущим, більш важливим і правдивим, ніж окремі групові інтереси. Це інтерес, задоволення якого є потребою цілого суспільства, а значить таким, що вимагає беззастережного підкорення, постає як обов'язковий для всіх, всезагальний. Таким чином політика виступає засобом організації і підтримання певного порядку в суспільстві, узгодження інтересів окремих спільнот, знаряддям можливого у даних історичних умовах вирішення суспільних суперечностей. Здійснювана як окреме прагнення одних впливати на ціле суспільство, політична царина суспільної життєдіяльності реалізує ще й необхідність підпорядковувати індивідуальні, часткові (групові) інтереси інтересові загальному, а саме – збереженню єдності й цілісності розшарованого суспільства.

Як показує досвід різних часів політичну перемогу здобуває зрештою той, хто не підмінював загальний інтерес своїм корпоративним, а й насправді представляє й відстоює всезагальний інтерес. Перш за все, збереження цілісності розшарованого суспільства, здійснення процесів його життєдіяльності, виробництва, обміну, набуття знань, розвитку культури тощо. Цивілізовані суспільно-політичні процеси стають реальністю, коли формується загальне розуміння, що в сучасному складному світі будь-яка проблема може бути вирішена тільки на ґрунті загальної згоди, а не домінування якоїсь однієї позиції. Перемога і успіх в політиці можливі тільки як перемога і успіх всіх.

Ознаками демократичної, стабільної політики є готовність до компромісу, врахування інтересів меншості, гарантування її прав, розв'язання протиріч шляхом узгодження позицій, діалогічне суперництво.

На напрям формування політики справляють вплив якості об'єкта ціннісної орієнтації (суспільство, держава, політичний режим, політичні інститути і лідери тощо), а також потреби та інтереси суб'єктів політичних цінностей. Стійкість самої системи політичних цінностей залежить від діалектики політичних цілей і засобів їх реалізації. Аморальні суб'єктивні засоби реалізації моральних політичних цілей знищують позитивну оцінку об'єктивно сформованих політичних цінностей. Це доводить досвід політичного розвитку пострадянських суспільств, коли політичні суб'єкти підірвали довіру до об'єктивних за своєю природою політичних цінностей: суверенна держава, демократична влада, єдність інтересів політичних еліт громадян тощо.

З іншого боку, моральні відносини, зокрема, моральні якості людей, теж є важливі для політики. До основних характеристик моральності можна віднести панування розуму над афектами; прагнення до вищого блага; добра воля й безкорисливість намірів; здатність жити в людському суспільстві; людяність, або суспільна форма відносин між людьми; автономія волі; взаємне виконання соціальних норм.

Російський вчений В. Блюмкін пропонує окрему типологію моральних якостей, указує на їхній взаємозв'язок з моральними ціннісно-ідеалістичними якостями та функціональною структурою політичного процесу. В цьому зв'язку він виділяє такі групи моральних якостей, як-то: колективістські (колективізм, солідарність, альтруїзм, обов'язок, відповідальність, творчість); гуманістичні (доброзичливість, чуйність, делікатність, достоїнство, скромність); комплексні (моральна активність, героїзм, справедливість, подяка, безкорисливість); якості, пов'язані з моральним регулюванням поведінки (порядність, соромливість, чесність, честь і т.д.) [4]. Усі ці якості виступають в ролі нагальних вимог до політичної поведінки, політичних дій та політичного життя сучасного суспільства в цілому. Специфіка моральних вимог полягає в тому, що їм притаманний всебічний,

загальнолюдський характер, такий, що не містить у собі різницю між суб'єктом і об'єктом, являє собою вищий рівень суспільної обумовленості політики.

Етичні поняття – добро, справедливість, обов'язок, честь, совість, шляхетність не тільки висловлює оцінку політичної діяльності держави, влади, тієї або іншої політичної партії або політичного руху, але й виступає «стимулятором» або ж «регулятором» політики і політиків, що служать предметом такої оцінки.

Таким чином, можна побачити, що моральна свідомість — особливий засіб соціальної регуляції, який відрізняється від права, адміністративних настанов, організаційно-технічних правил, звичаїв, і породжує специфічно людський феномен свободи політичної волі.

У посткомуністичних суспільствах правові й моральні норми, як правило, мають корпоративну спрямованість, тобто закони створюються і порушуються на угоду певним груповим інтересам, а моральним вважається те, що не суперечить цим інтересам. Однак політика, яка не отримує належної підтримки з боку моралі, приречена на поразку, про що свідчить вся новітня політична історія.

Дійсно, динаміка політичних процесів у ХХ ст. супроводжувалась все більшим залученням широких мас у політику. Однак сучасні умови ставлять нові питання, які вимагають іншого підходу до вивчення та аналізу феномену мас у політиці. Справа в тому, що на сьогодні проблема не просто у кількісному зростанні ролі мас, а в значних якісних змінах мас як суб'єкта політичних процесів. Як зауважив Х. Ортега-і-Гассет: «те, що раніше сприймалось як кількість, тепер постає перед нами як якість; вона стає загальною соціальною ознакою людини без індивідуальності, яка нічим не відрізняється від інших» [10, с. 197]. Визначальними у політичній поведінці мас все більше стають не стійкі, усвідомлені позиції, а швидкозмінні настрої, які впливають із змін умов виробництва і життя, характеру потреб і можливостей їх задоволення, а також зростаючого динамізму життя. В практичному відношенні потрібно враховувати найбільш важливі моменти, а саме: можливість переростання настроїв у політичні дії; характер цих дій, їх зміст і направленість; їх масштаби та можливі політичні наслідки.

Цивілізоване суспільство визнає моральні норми і соціальні цінності за визначальні напрями і орієнтири суспільного життя. Політична духовність є не менш значущим чинником перебігу політичного процесу, аніж матеріалістичні умови розвитку політики. Органічний зв'язок політики і моралі викликаний тим, що усвідомлення людиною своїх політичних інтересів пов'язане з її моральним вибором. Особливою рисою взаємного зв'язку політики і моралі є єдність і відмінність, взаємна детермінованість і відносна самостійність. Духовне спрямування політики – це її людиноцентричний зміст, який має замінити традиційне уявлення про політику виключно як сферу владних відносин.

Література:

1. Алексеева Т.А. Политическая философия: От концепций к теориям: Учебное пособие / Т.А.Алексеева. – М.: РОССПЭН, 2007. – 397 с.
2. Андрущенко В.П. Соціальна філософія. Історія, теорія, методологія / В.П.Андрущенко, Л.В.Губерський, М.І.Михальченко. – К.: Генеза, 2006. – 648 с.
3. Бистрицький Є. Політична філософія посткомунізму: горизонти методології / Є. Бистрицький // Політична думка. — 1995. — №1. – С.3-12.
4. Блюмкин В. А. Мораль: сознание и поведение : [монографія] / В.А. Блюмкин ; [общ. ред. А. Н. Головки]. – М. : Наука, 1986. – 207 с.
5. Горбатенко В. П. Стратегія модернізації суспільства: Україна і світ на зламі тисячоліть : [Монографія] / В. П. Горбатенко. – К. : Академія, 1999. – 239 с.
6. Дашутін Г.П., Михальченко М. І. Український експеримент на терезах гуманізму / Г.П. Дашутін, М. І. Михальченко. – К. : Парламентське видавництво, 2001. – 336 с.
7. Етика і політика: проблеми взаємозв'язку / В.А.Малахов, А.М.Єрмоленко, О.О.Кисельова та ін. – К.: Стило, 2001. – 215 с.

8. Корнієнко В. О. Еволюція політичного ідеалу (від плюралізму до синтезуючої єдності) [Монографія] / В. О. Корнієнко. – Вінниця: Універсум, 1999.- 430 с.
9. Кримський С. Ціннісно-смысловий універсум як предметне поле філософії / С. Кримський // Філософська і соціологічна думка. – 1996. – №3-4. – С. 102-116.
10. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс / Хосе Ортега-и-Гассет // Психология масс ; [хрестоматія]. / сост., ред. Д. Я. Райгородский. – Самара : Изд-во СГУ, 1998. — 592 с.
11. Пазенок В. Політична культура і демократія / В. Пазенок // Філософія політики : хрестоматія. – К. : Знання України, 2003. – Т.4. – С. 421–423.
12. Попович М. Червоне ХХ століття / Мирослав Попович. – К.: АртЕк, 2005. – 888 с.
13. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і «політика визнання» [Пер. з англ.] / Ч. Тейлор— К.: Альтерпрес, 2004. — 172 с.
14. Філософія політики: підручник / Авт.-упоряд. : В. П. Андрущенко, В. С. Бакіров, М. І. Бойченко, Л. В. Губерський. – К. : Знання України, 2003. – 400 с.
15. Ball T. Political ideologies and the Democratic Ideal / T. Ball, R. Dagger. – New York, 2002. – 498 p.
16. Gutmann A. Moral Conflict and Political Consensus / A. Gutmann, D. Thompson // Ethics. – 1990. – Vol.101. – October. – P. 64-88.
17. Shapiro I. The moral foundations of politics / I. Shapiro. – New Haven and London: Yale University Press, 2003. – 293 p.

Пояркова Тетяна Костянтинівна,

кандидат політичних наук, докторант

кафедри політичних наук НПУ ім. М.П. Драгоманова

УДК 328.161.2.005

ОСОБЛИВОСТІ ЕВОЛЮЦІЇ ПОНЯТТЯ «КРИЗОВИЙ СИНДРОМ МОДЕРНІЗАЦІЇ»

У статті розглядається історія виникнення поняття «кризовий синдром модернізації» і причини критичного ставлення до нього. Аналізуються основні вектори змін сутнісного наповнення поняття та методологічний потенціал його використання.

Ключові слова: кризовий синдром модернізації, множинні кризові ураження, кризи.

В статье рассматривается история возникновения понятия «кризисный синдром модернизации» и причины критического отношения к нему. Анализируются основные векторы изменений сущностного наполнения понятия и методологический потенциал его использования.

Ключевые слова: кризисный синдром модернизации, множественные кризисные поражения, кризисы.

In the article the history of the origin of the notion 'crisis syndrome of modernization' and reasons of critical attitude to it are studied. The main vectors of changes in the essence of the mentioned above notion and methodological potential and its usage are analysed.

Key words: crisis syndrome of modernization, multiple crisis defeats, crisis.

Постановка проблеми. Світ навколо нас знаходиться в стані постійної зміни, відповідно трансформуються і наукові парадигми як усвідомлені або неусвідомлені канали мислення, що орієнтують дослідників на певну картину світу та різні аналітичні стратегії.

На перший погляд поняття «кризовий синдром модернізації», введене у науковий обіг на початку 70-х рр. ХХ ст., повністю підтверджує це правило, відображаючи зміни теорії модернізації, яка пережила яскраве народження у 50-х рр. ХХ ст., розчарування у 70-х рр.,